

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman 2023 toteutumisen arviointi

VD/1784/11.02.00.01/2014

JV/KHI/AM

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024 on hyväksytty ympäristölautakunnassa 6.11.2019. Päivitys vuodelle 2023 on hyväksytty kaupunkiympäristölautakunnan lupajaostossa 22.11.2022. Lupajaoston lisäksi toiminnasta ja suunnitelmien toteutumisesta raportoidaan aluehallinto- ja keskusviranomaiselle maaliskuun loppuun mennessä. Valvontayksiköt tallentavat edellisen vuoden raportit ja toimielimen päätöksen asian käsittelystä ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään (VYHA).

Valvontasuunnitelmaa laadittaessa on käytetty sekä valtakunnallisia tarkastustiheys suosituksia että paikallista riskinarviointia.

Ympäristöterveydenhuolto otti käyttöön valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmän (VATI-järjestelmä) vuonna 2019. Järjestelmän raportoinnin tietokantamalleissa on tehty muutoksia ja parannuksia käyttäjiltä saadun palautteen perusteella. Tämän vuoksi järjestelmästä saaduissa tiedoissa eri vuosien välillä voikin olla eroja.

Terveydensuojeluvalvonta

Terveydensuojeluvalvonnan kohteita, joihin tehdään terveydensuojelulain mukaista suunnitelmallista valvontaa, oli vuoden 2022 lopussa 738 kappaletta. Vuoden 2023 valvontasuunnitelman tarkastuksista (238 kpl) saatiin toteutettua 43 % (102 kpl). Kokonaisuudessaan suunnitelmalliset tarkastukset toteutuivat aiempia vuosia heikommin. Suurella osalla terveydensuojelulain valvontakohteista tarkastustiheys on harvemmin kuin kerran vuodessa, joten kaikkiin valvontakohteisiin ei suunniteltu tarkastuksia vuodelle 2023.

Vuoden 2023 valvontasuunnitelman osalta esimerkiksi talousvettä toimittavien laitosten, uimarantojen ja yleisten saunojen tarkastukset toteutuivat suunnitellusti. Vanhusten ja kehitysvammaisten tehostetun palveluasumisen yksikköjen tarkastuksista toteutui puolet, mikä oli huomattavasti korkeampi määrä edellisiin vuosiin verrattuna. Koulujen osalta suunnitelluista tarkastuksista saatiin toteutettua kolmasosa. Aiempien vuosien tapaan tiettyihin toimintoihin pystyttiin tekemään vain yksittäisiä tarkastuksia ja joihinkin kohteisiin tarkastuksia ei pystytty tekemään lainkaan.

Päiväkotien osalta tarkastuksista toteutui 50 %, mihin vaikutti positiivisesti mm. [asuinkerrostalojen yhteydessä sijaitseviin päiväkoteihin tehty valvontaprojekti](#). Projektissa havaittiin eniten puutteita päiväkotien lepotilojen ilmanvaihdon riittävytydessä. Projektin yhteydessä mitattiin myös päiväkotien vesijohtovesien lämpötiloja, ja ne olivat pääosin vaatimusten mukaisia.

Terveydensuojelulain mukaisilla suunnitelmallisilla tarkastuksilla tarkastettiin viime vuonna yhteensä 980 asiakokonaisuutta. Näistä suurimmassa osassa (94 %) toiminta oli toteutettu vaatimusten mukaisella tavalla tai niissä havaittiin ainoastaan vähäisiä puutteita, jolloin annettiin ohjausta ja neuvontaa. Kuuden prosentin osalta tarkastetuista asiakokonaisuuksista annettiin kehoitus korjata vaatimusten vastainen toiminta.

Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi tehtiin 81 valvontasuunnitelman ulkopuolista tarkastusta. Näistä 73 tarkastusta liittyi asuntojen epäilyihin terveyshaittoihin. Muihin valvontakohteisiin tehtiin yksittäisiä tarkastuksia terveyshaittaepäilyn perusteella. Erilaisia yhteydenottoja, joissa oli annettu ohjausta ja neuvontaa, oli vuoden aikana annettu ainakin 566 kertaa; todennäköisesti yhteydenottojen lukumäärä on paljon suurempi, koska kaikki yhteydenotot eivät tule kirjatuksi järjestelmiin.

Talousvedestä ja uimavesistä otettiin vuoden aikana 656 valvontasuunnitelman mukaista viranomaisnäytettä. Viranomaisnäytteitä oli suunniteltu otettavan 636 näytettä, joten suunnitelma jopa ylittyi.

Terveydensuojeluvalvontaan liittyviä häiriötilanteita oli yksi, joka liittyi putkirikkoon Vantaan Petikon alueella syyskuussa. Häiriötilanne hoidettiin erittäin hyvin yhteistyössä Helsingin seudun ympäristöpalveluiden (HSY:n) kanssa. Terveydensuojelutoimialaan liittyviä sairastumis-/haittailmoituksia saatiin viime vuoden aikana sähköisen asiointipalvelun (ilppa.fi) kautta yksi. Ilmoitus ei johtanut jatkotoimenpiteisiin.

Terveydensuojeluvalvonnassa sidosryhmätyöskentely jatkoi aiempien vuosien tapaan ja uusia yhteistyön avauksia pyrittiin tekemään. Terveydensuojeluvalvonnasta annettiin erilaisia lausuntoja vuoden aikana 24 kpl.

Terveydensuojeluvalvonta toteutui tarkastusten osalta aiempien vuosien tapaan, tosin suunnitelmallisten valvontojen tarkastusmäärät laskivat aiemmista. Tarkastusmäärien laskeminen edelliseen vuoteen verrattuna johtui pääasiassa resurssien vähyydestä ja henkilöstön vaihtuvuudesta sekä poissaoloista. Vuonna 2023 terveydensuojeluvalvonnassa aloitti kolme uutta viranhaltijaa, joiden sisäänajo työtehtäviin vei resursseja valvonnasta. Toisaalta terveydensuojelutiimissä aloitti uusi esihenkilö toukokuun alussa, mikä osaltaan vapautti resursseja esihenkilötehtävien osalta enemmän valvontaan, kun esihenkilön virka saatiin täytettyä.

Resurssien käyttöä tarkastuksiin ja muuhun valvontatyöhön joudutaan terveydensuojeluvalvonnassa edelleen riskinarvioinnin perusteella priorisoimaan voimakkaasti. Terveydensuojelussa on ollut pitkäaikainen resurssivaje ja nykyisetkin hiukan lisääntyneet resurssit mahdollistavat sen, että vuosittain tarkastuksista pystytään toteuttamaan noin 60 % tavoitteista. Tämänkin edellytys on, että olemassa olevat resurssit ovat käytettävissä koko ajan.

Tupakka- ja lääkelain valvonta

Tupakka- ja lääkelain mukaista myynnin valvontaa tehdään pääasiassa muun valvonnan yhteydessä. Valvottavia tupakan vähittäis- ja tukkumyyntipaikkoja oli vuoden 2023 alussa 189 kpl. Valvontasuunnitelman mukaan vähittäis- ja tukkumyynnin kohteet suunnitellaan tarkastettavan joka toinen vuosi. Tarkastustavoitteesta (95) toteutui 73 kappaletta eli 77 %.

Läkelain mukaisia nikotiinivalmisteita myyviä vähittäismyyntikohteita on Vantaalla 127. Tarkastuksia suunniteltiin tehtäväksi 63, niistä toteutui 48 kappaletta (76 %). Tupakkalain mukaisia asuntoyhteisöjen tupakointikieltihakemuksia tuli vireille vuoden aikana 14 kappaletta.

Tupakkavalvonta saatiin toteutettua kokonaisuudessaan kohtuullisen hyvin. Valvonnan painopisteet eli tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta huomioitiin valvonnassa. Lisäksi tuettiin toimijoiden omavalvontaa. Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa ei toteutunut valvontavuoden aikana.

Elintarvikevalvonta

Vantaalla elintarvikevalvonnan kohdetoimintoja oli vuoden 2023 alussa 1668. Määrä vaihtelee jatkuvasti, kun kohteita lopettaa ja uusia perustetaan. Vuoden 2023 aikana 862 kohdetoimintaan tehtiin suunnitelman mukainen tarkastus. Valvontasuunnitelman mukainen tarkastustavoite oli 1065 tarkastusta, joten tarkastustavoitteesta toteutui 81 %. Vähittäismyynnin tarkastuksista toteutui 83 % ja tarjoilupaikkojen tarkastuksista 66 %. Elintarviketeollisuuden ja -kuljetusten valvonnan tarkastusmäärä toteutui suunnitelmallisesti, mutta eri toimintatyyppien tarkastustoteumissa oli eroja. Vantaalla paras oivallinen -arvio annettiin 54 % tarkastuksista, 32 % päätyi arvioon hyvä, 14 % tarkastuksista havaittiin korjattavaa ja alle 1 % kohteista sai arvosanan huono. Korjattavaa ja huono arvosanojen määrä pysyi samana verrattuna edelliseen vuoteen. Oivallisia arvosanoja annettiin 7 % edellistä vuotta enemmän. Vuoden 2023 aikana hallinnollisia pakkokeinoja käytettiin neljässä tapauksessa.

Vuoden 2023 aikana toteutettiin suunnitellusti kaksi näytteenottoprojektia. [Pikaruokaravintoloiden puhtaustasoa ja elintarvikkeiden hygieenistä laatua](#) selvitettiin yhteistyössä Helsingin, Keski-Uudenmaan ja Hyvinkään kanssa. Vantaalta näytteitä otettiin yhteensä 56 näytettä kymmenessä pikaruokaravintolasta. Eniten huomautettavaa oli jauhelihapihvien laadussa. Pilkotut kasvikset ja pintapuhtausnäytteiden tulokset olivat pääasiassa hyviä. Toisena projektina selvitettiin [salmonellan esiintymistä EU:n sisämarkkinoilta tuodussa lihassa](#). Kymmenestä tutkitusta lihaerästä yhdessä todettiin salmonella. Erä määrättiin hävitettäväksi.

Suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia liittyen muun muassa valituksiin, takaisinvetoihin, laatupoikkeamiin ja Ruokaviraston valvontapyyntöihin tehtiin 67. Elintarvikkeisiin liittyviä ruokamyrkytyspäilyilmoituksia vastaanotettiin 164, mikä on 62 % edellistä vuotta enemmän. Ilmoittamista on voinut lisätä uusi valtakunnallinen Ilppa-ilmoituskanava, jossa voi ilmoittaa myös ruokamyrkytyspäilystä. Vuoden aikana oli neljä elintarvikkeisiin liittyvää epidemiaselvitystä.

Elintarvikevalvonta saatiin toteutettua kohtuullisen hyvin. Suunnitelmallisten tarkastusten osuutta saatiin hieman kasvatettua edellisestä vuodesta. Vuonna 2023 käytössä olleilla resursseilla valvontaa jouduttiin edelleen priorisoimaan, jotta riskinarvioinnin perusteella tärkeimmät kohteet saatiin tarkastettua ja esimerkiksi epidemiaepäilyt selvitettyä. Lisäksi resursseja on käytetty aiempaa enemmän toimijoiden ohjaamiseen ja neuvontaan. Vuoden aikana toimijoille laadittiin kymmenen [uutiskirjettä](#) eri teemoista, esimerkiksi omavalvonnasta, elintarvikkeiden maahantuonnista, elintarvikkeiden jäljitettävyydestä ja ulkomyyntistä.

Eläinlääkintähuolto

Kaupungin pieneläinvastaanotolla kävi virka- ja päivystysaikana yhteensä 6174 potilasta. Määrä on kasvanut noin 3,5 %:lla edellisestä vuodesta. Vantaalla ja Porvoolla on ollut vuoden 2016 alusta alkaen sopimus, jonka mukaisesti Vantaa huolehti virka-ajan ulkopuolella Porvoon päivystysalueen lemmikkien (414 kpl) kiireellisestä hoidosta. Vastaavasti Porvoon alue huolehtii Vantaan suurelainten eläinlääkinnästä. Vantaalaisten suurelaimia hoidettiin vuoden aikana 63 kertaa. Suurelainten hoitokäyntien määrä on lisääntynyt viime vuosina. Käyntimäärä kasvoi jälleen lähes kolmanneksella edellisestä vuodesta.

Eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tarkastuksia tehtiin 260 kappaletta. Tarkastusyrytyksiä tehtiin tämän lisäksi 203 kappaletta ja eläinsuojelupäätöksiä Löytöeläintalolle tuotuja eläimiä koskien 42

kappaletta. Valvontasuunnitelmassa oli arvioitu, että tarkastuksia ja käyntejä tehdään yhteensä 270 ja löytöeläintalon eläimiä koskevia päätöksiä 25 kappaletta. Neuvoja ja ohjeistusta annettiin 24 % tarkastuksista, määräyksiä ja kieltoja 29 % ja 16 % käytettiin kiireellisiä toimenpiteitä eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tarkastuksista 31 % ei havaittu puutteita eläintenpidossa. Kiireellisten toimenpiteiden määrä laski edellisestä vuodesta.

Valvontasuunnitelmassa tarkastuksia ja käyntejä suunniteltiin tehtäväksi 270 kappaletta. Tarkastusmäärät kasvoivat suunnitellusta huomattavasti. Syynä tähän on valvontaresurssien lisääminen eli toisen valvontaeläinlääkäri viran täyttäminen vuoden 2022 lopulla.

Eläintautilain nojalla tehtiin 58 vientitarkastusta eläville eläimille ja eläintuotteille. Laittomia maahantuonteja selvitettiin aluehallintoviraston ja Ruokaviraston kanssa yhteistyössä 14 tapausta. Lisäksi myönnettiin noin 766 todistusta turkisten vientiin liittyen. Vientitarkastusten ja vientitodistusten määrä laski hieman edelliseen vuoteen verrattuna, kun taas laittomien tuontien selvittämistä tehtiin edellisen vuoden verran.

Toiminnan kehittäminen

Valvonta on priorisoitu niin, että tärkeimmät osa-alueet on pystytty valvomaan. Rajallisten resurssien takia suunnitelmallisesta valvonnasta joudutaan tinkimään. Etenkin terveydensuojeluvälvonnassa on tarvetta kehittää valvontaa nykyistäkin enemmän riskiperusteisimpaan suuntaan, jotta olemassa olevilla resursseilla pystytään valvomaan herkimpiä väestöryhmiä ja toimintoja, joissa riskit terveyshaitan olemassaololle ovat muita suuremmat.

Ympäristöterveydenhuollon keskitettyä toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmää (VATIa) on tarve kehittää edelleen ja sen toivotaan tuovan yksikölle paremmat mahdollisuudet tiedolla johtamiseen. Tietoa tarvitaan, jotta valvonnan resurssit osattaisiin jatkossa kohdistaa nykyistä paremmin niihin toimintoihin, joissa valvontaa erityisesti tarvitaan. Valtion rahoitus VATI-järjestelmän kehittämiseen on pienentynyt, ja tämän vuoksi Ruokavirasto on lähtenyt selvittämään mahdollisuutta kuntien osallistua järjestelmän kehittämiseen 2025–2027. Nykyisin järjestelmän käyttö on ollut ilmaista kuntakäyttäjille, ja rahoitus on järjestynyt keskusvirastojen budjeteista. Kunnilta olisi tarkoitus kerätä rahoitusta 200 000 €/vuosi. Vantaan osalta on arvioitu, että tämä tarkoittaisi n. 5 500 € rahoitusosuutta vuosittain.

Loppuvuodesta 2022 Etelä-Suomen aluehallintovirasto teki Vantaan ympäristöterveydenhuoltoon arviointi ja ohjauskäynnin (AJO-käynti), lopullinen raportti käynnin tuloksista saatiin keväällä 2023. AJO-käynnin tuloksia esiteltiin kaupunkiympäristölautakunnan lupajaostossa 27.6.2023. AJO-käynnin korjattavat asiat olivat asunnontarkastusjonon lyhentäminen sekä uimahallien ja yleisten altaiden ulkopuolisten näytteenottojen luotettavuuden varmistaminen viranomaisnäytteenottojen avulla. Asunnontarkastusjonon osalta jonon pituus on saatu pysymään alle 2 kuukauden mittaisena, mikä on Valviran ohjeistuksen mukainen. Asunnontarkastusjonon pituutta seurataan säännöllisesti, jotta se pysyy asetetussa tavoitteessa. Allasvesinäytteenottojen osalta Vantaan kaupungin alueen allasvesikohteiden toiminnanharjoittajat ovat luopuneet omista näytteenotoista, ja näytteet ottaa nykyisin vain ulkopuolinen laboratorio. Laboratorion näytteenoton luotettavuus varmistetaan vuosittain viranomaisen omien näytteenottojen avulla. Käynnillä annettuja suosituksia on hyödynnetty toiminnan kehittämisessä vuoden 2023 aikana ja työtä jatketaan myös vuoden 2024 aikana.

Valvontaprosessien sujuvuutta ja valvonnan tasalaatuisuutta kehitetään jatkuvasti.

Ympäristöterveydenhuollon systemaattiset, sisäiset auditoinnit aloitettiin vuoden 2020 aikana ja niitä

jatketaan myös vuonna 2024. Suunnitteilla on myös ristiinauditointi toisen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön kanssa.

Vuonna 2023 yksikön valvontatulot ja eläinlääkäriin vastaanotolta kertyneet klinikkamaksut olivat yhteensä 799 492 €. Ympäristöterveydenhuollon yksikkö ei ole nettobudjetoitu, joten tulot eivät ole yksikön käytettävissä. Joulukuussa hyväksytty päivitetty ympäristöterveydenhuollon maksutaksa tuli voimaan vuoden 2024 alusta.

Kaupunkiympäristölautakunnan lupajaosto 5.3.2024 § 22

Ympäristöpalveluiden päällikön esitys:

Päätetään merkitä tiedoksi ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman 2023 toteutumisen arviointi.

Päätös:

Päätettiin ympäristöpalveluiden päällikön esityksen mukaisesti.

Liitteet:

- Terveysturvallisuuden valvonnan raportti 2023
- Elintarvikevalvonnan raportti 2023
- Eläinlääkintähuollon raportti 2023
- Eläinlääkintähuollon liite 2, vuosi 2023
- Tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan raportti 2023

Täytäntöönpano: Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmä (VYHA)

Muutoksenhakuohje: 3. Oikaisuvaatimus ja valituskielto

Lisätiedot:

1. kaupungineläinlääkäri Kirsi Hiltunen, p. 040 724 8590 (etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi)